В. Савіцька,

кандидатка юридичних наук,
асистент кафедри адміністративного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ХМАРНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Однією із основних рис розвитку сьогоднішніх суспільних відносин є швидкий розвиток наукових технологій, зокрема, Інтернету, що суттєво вплинуло на відносини громадян із органами державної влади та органи місцевого самоврядування, які є основними суб'єктами надання різного виду електронних та іншого виду публічних послуг фізичним та юридичним особам. Швидкий прогрес Інтернету, впровадження в його діяльність комунікаційних послуг шляхом використання різноманітних технологій, які орендує користувач, свідчить про хмарні обчислення або хмарні сервіси дозволяють використовувати комп'ютери та програмне забезпечення, що знаходяться у мережі Інтернет, але не на нашому локальному комп'ютері.

Значна кількість надання різного виду електронних послуг, зокрема, хмарних послуг, надавачами яких можуть бути юридична особа або фізична особа – підприємець, потребує подальших теоретичних поглядів на їх подальший розвиток. Тому є необхідність аналізу публікацій та діючої нормативно-правової бази використання хмарних послуг, яка існує на сьогодні, з метою обрання орієнтирів для вдосконалення законодавства у цій галузі відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження хмарних послуг на сьогодні не привертає увагу вчених правознавців,

здебільшого увагу до цієї тематики привертає увагу представників інших галузевих наук, серед яких: М. Агеєв, О. Артемчук, В. Василенко, Н. Зінченко, А. Ількевич, Л. Карташова, В. Мухін, Г. Ткачук та інші.

Метою статті є напрацювання шляхів оптимізації процесу надання та використання хмарних послуг.

Результати дослідження. Аналіз юридичної літератури вказує, що на сьогодні вчені правознавці майже не звертають увагу на правові відносини, що виникають при наданні хмарних послуг, хоча концепція хмарних обчислень з'явилася ще в 1960 році, коли американський учений, фахівець з теорії ЕОМ Джон Маккарті (John McCarthy) висловив думку, що комп'ютерні обчислення стануть надавати подібно комунальним послугам [1].

Варто наголосити, що на сьогодні ми мало, що знаємо про хмарні технології, між тим, майже половина урядових установ США використовують хмарні технології. Щороку ці агентства витрачають \$2 млрд на створення, підтримку та супровід хмарних сервісів. Деякі експерти кажуть, що уряд є найбільшим користувачем «хмари» у світі. У різних гілках влади застосовують комерційні хмари й приватні хмари для підтримки безпеки та публічних (загальних) хмар. Якщо у 2021 р. витрати компаній на публічні хмарні сервіси по всьому світу досягли \$451 млрд, збільшившись на 22%. При цьому витрати

бізнесу на хмарні IT-рішення збільшилися до \$744 млрд. 80% компаній, що впроваджують «хмару», бачать покращення діяльності протягом шести місяців. Ці поліпшення були, як правило, у галузі ефективності, якості та безпеки [2]. У свою чергу Китайська технологічна компанія «Alibaba» інвестує щонайменше 380 млрд юанів (понад 52 мільярди доларів) у розвиток штучного інтелекту та хмарних технологій до 2028 року. Компанія прогнозує, що ці витрати перевищать загальний обсяг інвестицій у ці сфери за останнє десятиліття. Зростання доходів прискорилося до найшвидших темпів з кінця 2023 року завдяки покращенню електронної комерції та хмарного бізнесу. Китайські технологіганти, зокрема «Alibaba» та «Baidu», активно розвивають штучний інтелект після успіху стартапу DeepSeek [3].

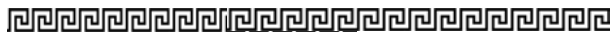
Сучасна українська держава має дуже обмежену фінансову та інституційну спроможність. Відтак наявні ресурси і потенціал доцільно зосередити на підтримці наукових досліджень, які є однією з основ інноваційного потенціалу, та створенні ефективної інфраструктури, яка сприятиме перетворенню результатів досліджень у продукт, придатний до комерціалізації. Для розв'язання завдання переходу до інноваційного зростання у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів від 10.07. 2019 р. № 526-р [4], пропонуються з усього різноманіття можливих інструментів ті, які: найкраще відповідають подоланню перешкод, що найбільше заважають інноваційному процесу в Україні; потребують найменше бюджетних видатків і фіскальних ресурсів, але при цьому здатні приносити відчутні результати за мінімальних вкладень; є найменш вразливими до корупції та інших зловживань.

Враховуючи важливість правових відносин, що виникають при наданні

хмарних послуг, особливості їх використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, військовими формуваннями, державними підприємствами, установами та організаціями, суб'єктами владних повноважень та іншими суб'єктами, яким делеговані такі повноваження, було прийнято Закон України «Про хмарні послуги» від 17.02. 2022 р. № 2075-IX [4].

Згідно абз. 5 частини першої ст. 2 Закону України «Про хмарні послуги» — регулятором комунікаційних послуг є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах організації спеціального зв'язку, захисту інформації. Тобто, таким центральним органом виконавчої влади є Міністерство цифрової трансформації України, що підтверджується Положенням про Міністерство цифрової трансформації України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856, відповідно до якого Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері розвитку IT-індустрії; у сфері хмарних послуг [5] тощо.

Водночас слід звернути увагу на ст. 6 Закону України «Про хмарні послуги», який визначаючи організаційну систему державного управління і регулювання у сфері хмарних послуг, вказує, що таку становлять: регулятор комунікаційних послуг (п. 2 ч. 1) та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері хмарних послуг (п. 2 ч. 3) [4].

Ми не випадково звертаємо увагу на таке нормативне формулювання органів державного управління, оскільки важливо звернути увагу на той факт, що термін хмарні послуги та послуги центрів обробки даних охоплюються – комунікаційними послугами. Тобто, законодавець вказує, що організаційну систему державного управління і регулювання комунікаційних послуг та хмарних послуг забезпечують два органи центральної виконавчої влади.

Аналіз положень Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» від 16.12.2021 р. № 1971-IX, вказує, що саме Національна комісія як регуляторний орган здійснює державне регулювання, а також державний нагляд (контроль) щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства у сфері електронних комунікацій [6].

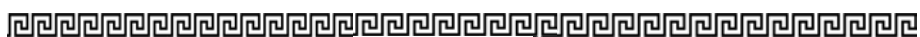
У свою чергу Закон України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020 р. № 1089-IX [7], дія якого поширюється на відносини у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра щодо надання та отримання електронних комунікаційних послуг, постачання та доступу до електронних комунікаційних мереж, забезпечення конкуренції на ринках електронних комунікацій, а також щодо користування радіочастотним спектром, ресурсами нумерації та

захисту прав користувачів послуг, надає визначення електронної комунікаційної послуги, як послугу, що полягає в прийманні та/або передачі інформації через електронні комунікаційні мережі, крім послуг з редакційним контролем змісту інформації, що передається за допомогою електронних комунікаційних мереж і послуг, та визначає повноваження Національної комісії у галузі комунікаційних послуг.

Як бачимо норми Закону України «Про хмарні послуги», Законів України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» та «Про електронні комунікації» містять правову колізію щодо визначення суб'єктів державного управління у сферах комунікаційних послуг та хмарних послуг.

Слід зазначити, що колізія норм права вирішується шляхом вибору того нормативного акта, який має бути застосований до конкретного випадку (юридичного факту). У разі існування неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовується акт, виданий пізніше, навіть якщо прийнятий раніше акт не втратив своєї чинності. Така неузгодженість може виникнути внаслідок того, що прийняття нової норми не завжди супроводжується скасуванням «застарілих» норм з одного й того ж питання [8].

Враховуючи наведене, а також те, що зазначений Закон України «Про хмарні послуги» прийнятий 17 лютого 2022 року, то у випадку виникнення колізії норм цього Закону та норм Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» прийнятого 16 грудня 2021 року, та Закону України «Про електронні комунікації» прийнятого 16 грудня

2020 року, слід керуватися нормами Закону України «Про хмарні послуги» № 2075-IX.

Отже, державне управління і регулювання у сфері комунікаційних послуг здійснює Національна комісія, а державне управління і регулювання у сфері хмарних послуг здійснює Міністерство цифрової трансформації України.

На відміну від інших видів послуг, важливим аспектом хмарних послуг є те, що по-перше, користувачами хмарних послуг можуть бути як фізична, так і юридична особа, яка використовує хмарні послуги для забезпечення власних потреб, а також орган державної влади, орган влади, орган місцевого самоврядування, державне підприємство, державна установа, державна організація чи інший суб'єкт владних повноважень або інший суб'єкт, якому делеговані такі повноваження. По-друге, надавачем хмарних послуг є юридичні особи або фізичні особи – підприємці, що відмежовує їх органи публічної влади, які є основними надавачами електронних, адміністративних та іншого виду публічних послуг.

Постає питання, до якого виду послуг слід віднести комунікаційні послуги (хмарні послуги)? З огляду на вищезазначене, така послуга не є публічною, у розумінні норм Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15.07.2021 р. № 1689-IX, відповідно до якого публічна послуга – це юридично або соціально значуща дія суб'єкта надання публічної (електронної публічної) послуги, у тому числі адміністративна послуга, за заявою (зверненням, запитом) суб'єкта звернення або без такого звернення, у результаті якої набуваються, переходять, припиняються права та/або здійснюються обов'язки суб'єктом звернення, надаються відповідні матеріальні та/або нематеріальні блага суб'єкту звернення [9].

Ми вважаємо, що хмарні послуги слід віднести до електричних послуг.

Ця позиція підтверджується положеннями Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку», згідно якого до повноважень регуляторного органу належить порядок здійснення моніторингу якості електронних комунікаційних послуг (п. «г», ч. 1 ст. 4) [6].

Слід зазначити, що Закон України «Про хмарні послуги» прийнятий у 2022 році створив умови для використання державних ресурсів, шляхом впровадження новітніх технологій при обробці інформації, водночас виникало багато проблемних питань пов'язаних із використанням хмарних послуг та обробки даних і тільки через три роки після прийняття цього закону, Кабінет Міністрів України спромігся прийняти постанову «Деякі питання надання та використання хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних» від 11.02.2025 р. № 154 [10]. Цією постановою було врегульовано існуючі до цього часу такі проблемні питання: порядок надання хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних, пов'язаних з обробкою державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом; вимоги до надавачів хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних; порядок формування та використання електронних каталогів хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних; визначив типовий договір про надання хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних публічному користувачу хмарних послуг та оператору критичної інфраструктури щодо об'єкта критичної інформаційної інфраструктури.

Поряд з позитивними кроками у хмарних послуг М. Агеєв застерігає звертає Мінцифри увагу на один дуже спірний момент – гіперскейлери проштовхують можливість винесення

державних даних на майданчики великих операторів, що знаходяться за межами України. А тому державі при розробці Національної Хмарної Стратегії – перший реальний крок держави у сфері хмарних технологій, необхідно звернути на контроль над державними даними, діалог з вітчизняними провайдером, залучення інвестицій всіма доступними способами, особливо під час війни [11].

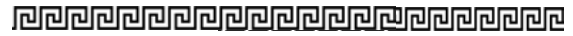
Висловлена думка фахівця поряд з іншими проблемними питання надання хмарних послуг потребує свого вирішення.

Висновки. Таким чином, здійснене дослідження хмарних послуг попри позитивні переваги хмарних технологій існують проблемні питання у цій сфері відносин. Наразі до недоліків надання хмарних послуг також слід віднести залежність від доступу в Інтернет, що в умовах війни в Україні є іноді суттєвою проблемою. Зважаючи на те, що надання хмарних послуг є платними, їх користувачі не є захищеними у разі виникнення спору щодо оплати коштів за надану послугу чи/або її прострочення. Існує потреба надійного захисту хмарних ресурсів, центрів обробки даних та інших даних від проникнення зловмисників, які у разі проникнення будуть володіти необхідною для них інформацією користувача.

Ці та інші проблемні питання хмарних технологій потребують свого вирішення шляхом залучення до цієї проблематики широкого кола фахівців, що буде сприяти покращенню надання та використання хмарних послуг.

У статті звертається увагу, що сьогодні однією із основних рис розвитку суспільних відносин є швидкий розвиток наукових технологій, зокрема, Інтернету, що суттєво вплинуло на відносини громадян із органами державної влади та органи місцевого самоврядування, які є основними суб'єк-

тами надання різного виду публічних послуг. Акцентовано увагу, що прогрес Інтернет технологій впровадив в життя новий вид комунікаційних послуг – хмарних послуг, що відрізняє їх від електронних та інших видів публічних послуг, оскільки у цьому виді хмарних послуг органами державної влади та органи місцевого самоврядування, а також інші суб'єкти публічної адміністрації є не надавачами, а користувачами хмарних послуг. З необхідний аналізу публікацій та діючої нормативно-правової бази використання хмарних послуг, яка існує на сьогодні, з метою обрання орієнтирів для вдосконалення законодавства у цій галузі відносин. З цією метою проаналізовано низку нормативно-правових актів, серед яких Закони України: «Про хмарні послуги»; «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку»; «Про електронні комунікації»; «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» та постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Встановлено, що норми Закону України «Про хмарні послуги», Законів України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» та «Про електронні комунікації» містять правову колізію щодо визначення суб'єктів державного управління у сферах комунікаційних послуг та хмарних послуг. Авторкою вносяться конкретні пропозиції щодо усунення виявлених недоліків правового регулювання відносин у сфері хмарних послуг. Звертається увага, що після прийняття у 2022 році Закону України «Про хмарні послуги», існувало чимало

проблемних питань у цій сфері відносин і тільки після прийняття відповідної постанови Кабінетом Міністрів України у лютому цього року вдалося вирішити деякі проблемні питання надання та використання хмарних послуг. У висновках звертається увага на існуючі проблемні питання хмарних послуг. Акцентовано увагу, що з метою усунення проблемних питань потрібно залучити широке кола фахівців, що буде сприяти покращенню надання та використання хмарних послуг.

Ключові слова: державне управління, хмарні послуги, удосконалення.

Savitska V. Theoretical and legal characteristics of cloud services in Ukraine

The article draws attention to the fact that today one of the main features of the development of public relations is the rapid development of scientific technologies, in particular, the Internet, which has significantly affected the relations of citizens with state authorities and local governments, which are the main subjects of the provision of various types of public services. It is emphasized that the progress of Internet technologies has introduced a new type of communication services – cloud services, which distinguishes them from electronic and other types of public services, since in this type of cloud services, state authorities and local governments, as well as other subjects of public administration are not providers, but users of cloud services. It is necessary to analyze publications and the current regulatory and legal framework for the use of cloud services, which exists today, in order to select guidelines for improving legislation in this area of relations. For this purpose, a number of regulatory and legal acts have been analyzed, including the Laws of Ukraine: «On Cloud Services»; «On the National Commission for State Regulation in the

Spheres of Electronic Communications, Radio Frequency Spectrum and Provision of Postal Services»; «On Electronic Communications»; «On Peculiarities of Provision of Public (Electronic Public) Services» and Resolutions and Orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine. It has been established that the norms of the Law of Ukraine «On Cloud Services», the Laws of Ukraine «On the National Commission for State Regulation in the Spheres of Electronic Communications, Radio Frequency Spectrum and Provision of Postal Services» and «On Electronic Communications» contain a legal conflict regarding the definition of subjects of state administration in the spheres of communication services and cloud services. The author makes specific proposals to eliminate the identified shortcomings in the legal regulation of relations in the sphere of cloud services. It is noted that after the adoption of the Law of Ukraine «On Cloud Services» in 2022, there were many problematic issues in this area of relations and only after the adoption of the relevant resolution by the Cabinet of Ministers of Ukraine in February of this year, it was possible to resolve some problematic issues of the provision and use of cloud services. The conclusions draw attention to the existing problematic issues of cloud services. It is emphasized that in order to eliminate problematic issues, it is necessary to involve a wide range of specialists, which will contribute to improving the provision and use of cloud services.

Key words: public administration, cloud services, improvement.

Література:

1. Хмарні обчислення – Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 25.02.2025)
2. Що ми знаємо про хмарні технології. URL: <http://i.nure.ua/tehnologiji/1606-shcho-mi-znaemo-pro-khmarni-tehnologiji> (дата звернення: 25.02.2025)
3. Артемчук О. Китайський гігант Alibaba інвестує понад 52 мільярди доларів у III та хмарні технології. Еконо-

мічна правда. 24 лютого 2024 р. URL: <https://epravda.com.ua> (дата звернення: 25.02.2025)

4. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів від 10.07. 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text> (дата звернення: 25.02.2025)

5. Про хмарні послуги: Закон України від 17.02. 2022 р. № 2075-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 15. Ст. 52.

6. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку: Закон України від 16.12.2021 р. № 1971-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1971-20#Text> (дата звернення: 26.02.2025)

7. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 26.02.2025)

8. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії: Лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 р. №758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text> (дата звернення: 26.02.2025)

9. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 р. № 1689-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 47. Ст. 383.

10. Деякі питання надання та використання хмарних послуг та/або послуг центру обробки даних: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2025 р. № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2025-n#n15> (дата звернення: 27.02.2025)

11. Агеев М. Хмарне питання: чи виграє Україна від розміщення своїх державних сервісів та даних за кордоном? «Інтерфакс-Україна» 24.02.2025. URL: <https://interfax.com.ua/about.html> (дата звернення: 27.02.2025)